

ДО

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА НАУЧНОТО ЖУРИ

ДОЦ. Д-Р ТОНИ ТРАЙКОВ

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационния труд на докторанта Петя Диянова Вангелова на тема „Регионални различия във възнагражденията и разходите за труд в РБългария“, за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР“ по професионално направление 4.4 „Науки за земята“ (География на населението и селищата) към катедра „Регионално развитие“ при ГГФ на СУ „Св.Климент Охридски“ с научен ръководител доц. д-р Кл.Найденов.

Рецензент: проф. д-р Христо Нейков Каракашев

Основание за рецензията: Заповед № РД 38-644/12.11.2019г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ проф. дфн Атанас Герджиков и Решение от първото заседание на Научното жури за избор на рецензенти

Уважаеми г-н Председател,

Уважаеми членове на Научното жури,

Рецензията на дисертацията на г-жа Петя Вангелова е изготвена съгласно законовите изисквания (ЗРАСРБ и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“)

I. Данни за докторанта

Г-жа Петя Вангелова е родена на 06.02.1988 г. През 2006г. завършва Националната финансово-стопанска гимназия в гр.София с отличен успех. През 2006г. е приета в СУ „Св.Климент Охридски“, където завършва като Бакалавър по „Детска психология“ с отличен успех. През 2011г. завършва със степен Бакалавър по Икономика и организация на труда в УНСС, а година по-късно и магистратура по същата специалност с отличен успех.

След завършването на висшето си образование работи на различни позиции като консултант, тестер на програмата за заплати и се занимава със софтуерна дейност и изготвяне на софтуер за работни заплати.

Има отлична езикова подготовка – владее писмено и говоримо английски, немски и сръбски езици. Притежава и много високо ниво на компютърна подготовка.

II. Данни за процедурата

Съгласно законовите изисквания са приложени следните документи: дисертационен труд, автореферат, заповед № РД 20-233/28.01.2016г. на Ректора на СУ „Св.Климент Охридски“ за зачисляване в редовна докторантура; заповед № РД 20-564/26.02.2019г. на Ректора на СУ „Св.Климент Охридски“ за отчисляване с право на защита; заповед № РД 38-644/12.11.2019г. на Ректора на СУ „Св.Климент Охридски“ за назначаване на Научното жури за провеждане на защитата на докторския труд; решение от първото заседание на Научното жури за избор на рецензенти; лична информация за докторанта, приноси на дисертационния труд и др.

III. Обща характеристика на дисертационния труд. Цели, обхват и методология на научното изследване.

Дисертационният труд на г-жа Петя Вангелова е написан в обем от 173 страници, 11 таблици, 3 карти и 22 графики, като накрая на дисертацията е приложена много богата библиографска справка, която включва 62 литературни източника на български автори, 81 на английски език, интернет адреси, нормативни и

поднормативни документи и др. В края на труда има над 100 страници приложения, свързани с технологията при изследване на формирането на възнагражденията и разходите за труд в България.

Авторефератът е изготвен изцяло в съответствие с изискванията, като дава ясна представа за съдържанието на труда, поставената цел, основните задачи, използваните методи, получените резултати и анализирани управленски решения.

В структурно отношение дисертационният труд е обособен в четири глави: увод, заключение и използвана литература, като е налице необходимата логическа последователност и обвързаност между отделните части на труда.

В пространния увод на дисертационния труд (стр.4-11) докторантът г-жа Петя Вангелова излиза от традиционния подход на изложение и дава заявка за провеждането на едно много сериозно, задълбочено и аналитично научно изследване на един от най-актуалните съвременни проблеми на социално-икономическото развитие на страната, а именно „Регионални различия на възнаграждението и разходите за труд в България през последните 10 години”.

Основната цел на дисертацията, обекта и предмета на изследването е идентифициране на комплекса от теоретични и методологически подходи към формиране на възнагражденията и разходите за труд в България през последните 10 години, а така също и изследване и обогатяване на понятийния апарат, анализа и оценка на регионалното развитие на страната на фона на тенденциите в Европейския съюз, както и формулиране на основните изводи, очертаване на приоритетна политика и други са представени много убедително, прецизно и научно аргументирани. Това потвърждава и факта, че са очертани 2 основополагащи хипотези, а именно за разкриване и моделиране на връзката между формиране пазара на труда и тенденциите в развитието на заплатите в Европейския съюз и България, както и тенденциите в регионалните различия на разходите за труд, пазара на труда и други.

В първа и втора глава на докторския труд авторът си поставя такива значими за теорията, методологията и практиката задачи като: анализ на теоретико-

методологическите основи по администрирането на възнагражденията в организациите в България; изследване на пазара на труда и развитието на заплатите в Европейския съюз и България; взаимозависимостите между степените на образование, заплащането на труда и причините за формирането на значими регионални различия, както и задълбоченото изследване на тенденциите в заплатите и разходите за труда и др.

Със значими приноси моменти се характеризират теоретичните обобщения и анализа на състоянието и тенденциите в развитието на администрирането на възнагражденията в системата на Управление на човешките ресурси, както и убедителното разкриване на съдържанието и основните елементи на методите за определяне на възнагражденията, а именно разходите на труд и най-вече определяне цената на труда и възнагражденията. Анализирани са основните елементи на възнагражденията, въздействието върху мотивацията на поведението (основна заплата, процента за клас, трудов стаж, осигурителен стаж, професионален стаж, стаж във фирмата, бонуси и други).

Много висока оценка заслужават анализите за системите и стратегиите за определяне на възнагражденията, както и предложенията за усъвършенстване на системата за оценяване на заеманата длъжност.

С много високи теоретико-методологически достойнства се характеризира втора глава от дисертационния труд, а именно: Изследване и изясняване на терминологичния апарат, пазара на труда и развитието на заплатите в Европейския съюз и България, както и разкриване и анализиране на тенденциите в заплатите и разходите на труда.

Много силно впечатляват направените сравнения в пазара на труда в Европейския съюз и България на примера на показателя почасови разходи за труд 2018г., коефициента на заетост 20-64 години през 2018г., средната продължителност на безработицата 2005-2019г., коефициента на безработицата 20-64 г. 2018г. и др.

С теоретични достойнства се характеризират изследванията за връзката между ръста на заплатите и безработицата (така наречената крива на Филипс), приложението на кубичния модел на зависимост между безработицата и инфлацията в България, БВП на човек от населението в стандарта на покупателната способност, декомпозиция на данъчната тежест, индекс на недостиг на работна ръка 2008,2013 и 2018г. и др.

В трета и четвърта глава от дисертационния труд също са налице теоретико-методолитни и научно-приложни приноси: аргументирано са изследвани взаимозависимостите „образование-заетост“, „зависимостта между очакваното възнаграждение и избора на университет“ и др.

С най-висока научно-приложна стойност се характеризират изследванията на докторанта на регионалните особености във възнагражденията, съотношението между общия приход и общия разход на едно лице, индекс на изменение на общия доход по области в страната за 2010г. спрямо 2006г., отношения на общия доход към общия разход в България за 2010-2018г., паричен доход и паричен разход на едно лице в лева (2010-2018г.) и др.

В заключението на докторския труд наред с очертаните теоретични приноси са изведени и научно аргументирани препоръки за подобряване на администрирането на възнагражденията в България.

От казаното дотук с пълна убеденост мога да твърдя, че г-жа Петя Вангелова отлично познава както научната литература, така и научните достижения в тази област, в рамките на която са изследваните в дисертацията проблеми, свързани с поставената тема, много добре е очертала и анализирала както теоретико-методологическите, така и научно-приложните проблеми, произтичащи от избраната тема; демонстрирала е безспорни способности и умения за провеждане на самостоятелно научно изследване; критично осмисляне на съществуващи научни тези и убедително аргументиране на собствени позиции; правилно е интерпретирала резултатите от научното си изследване, като ги е формулирала и представила разбираемо, логично и с необходимата прецизност.

IV. Научни приноси.

От направения преглед на структурата и съдържанието на дисертационния труд на г-жа Петя Вангелова могат да се направят следните основни изводи, свързани със съдържащите се приноси от теоретичен, методологичен и научно-приложен характер.

Първо. С теоретичен принос се характеризират задълбочените анализи на администрирането на възнагражденията в системата на Управлението на човешките ресурси, разкриване на проблемите на методите за определяне системата на възнагражденията, както и основните елементи на разходите за труд и разходите за персонал, значението на възнагражденията от гледна точка на работниците и на работодателите, както и въздействието върху мотивацията и поведението.

Второ. С теоретичен принос се отличават анализите и формулировките на терминологичния апарат, използван в дисертационния труд. Особено внимание заслужават коефициентът на безработицата, коефициентът на дългосрочната безработица, връзката между свободните работни места и безработицата (така наречената крива на Бевъридж), брутните доходи като най-важната част от разходите на труд и др.

Трето. С теоретико-методологически принос се отличават изследванията за почасовите разходи за труд, коефициентът на заетост, средна продължителност на безработицата, коефициентът на безработицата, номинална компенсация на служител и др.

Четвърто. Със значими научно-приложни приноси се отличават: изследваните връзки между нивото на образованието и заплащането на труда на фона на значителните регионални различия; зависимостта от очакваното възнаграждение и избора на университет; коефициентът на заетост според завършеното образование, както и очертаните възможности за интегриране на младежите на пазара на труда и изискванията на работодателите. На вниманието на регионалните служби по заетостта са направените причинно-следствени връзки при очертаната специфика на регионалните различия във възнагражденията, съотношението между общия приход и

общия разход на едно лице, индекса на изменение на общия доход по области, както и индекса на изменение на общия разход по области и др.

Пето. С научно-приложни приноси се характеризират направените анализи, изводи и особено очертаните и аргументирани научно препоръки за усъвършенстване на практиките по възнагражденията и разходите за труд в български организации (на примера на три условни фирми).

Шесто. Относно приносите, съдържащи се в дисертационния труд, в конкретния случай считам, че имат качества на обогатяване на съществуващите знания, а така също и проверка на формулирани тези, изведени на основата на проведени самостоятелни целенасочени емпирични изследвания.

Към дисертационния труд на г-жа Петя Вангелова могат да се отправят най-вече препоръки, които по-скоро са свързани с нейните бъдещи научни изследвания, с които не искам да подценявам и омаловажавам вече посочените положителни резултати:

- В цялата дисертация и особено в първа и втора глава докторантката би могла да не подхожда толкова скромно, а да открие в много по-голяма степен собствените си виждания от тези на различните автори.

- избраният период (през последните 10 години) можеше да бъде по-прецизно анализиран с подпериоди за по-добра сравняемост и по-точно очертаване на основните тенденции

V. Публикации и участие в научни форуми.

Във връзка с дисертационния труд г-жа Петя Вангелова е посочила две научни публикации, като всички те са самостоятелни. Считам, че изискуемият минимум за научни публикации, които да отразяват най-важните научни достижения, са спазени, още повече, че те отразяват в пълнота нейните научни приноси.

VI. Заключение

Избраната тема е дисертабилна, изследвани са много актуални проблеми на Регионални различия на възнагражденията и разходите за труд в РБългария, обработена е добросъвестно и компетентно значителна по обем статистическа информация, голяма част от която е набрана лично от докторанта, разработени са убедително теоретико-методологическите и научно-приложните основи на проведеното изследване, като се достига до задълбочени изводи, препоръки и формулиране на управленски решения, насочени към централните и местните органи на държавната администрация, което е и основно изискване за приложимостта на докторския труд.

Всичко това ми дава основание с увереност да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури с Председател доц. д-р Тони Трайков да гласуват за присъждане на научната и образователна степен „Доктор“ на г-жа Петя Вангелова.

12.01.2020 год.

Рецензент:

гр. София

✓ (проф. д-р Хр. Каракашев)